

تەنگە تاو بوونى توركىيا لە ئىدلىب

25-02-2020

نووسەرەگان

ناوەندى لىكۆلېنەوھى رووداۋ

كورتە : ئەو شەپھى كە رۆژى پىنجشەممە (۲۰ شوبات/۲۰۲۰) لە شارۆچكەى نىرەب (۸ كىلۆمەتر لە باشورى خۆرھەلاتى ئىدلىب) روويدا، ئامازەپەكى روونبوو بۆ تەنگاۋى سەربازى توركىيا لە باكوورى رۆژئاۋاى سووریا. دواى ئەوھى گروپە ئىسلامىيە توندپەوھەگان بەھاوكارى راستەوخۆى توركىيا ھېرشىيان بۆ سەر شارۆچكەكە ئەنجامدا، ھىزى ئاسمانى رووسى دەستوھردانى كرد و شكستى بە ھېرشەكە ھىئا كە كوژراو و برىندارى لىكەوتەوھ. لە ناۋىشىاندا دوو كوژراو و سى برىندار لە سوپاى توركىيا ھەبوون. ھەروھە چەندىن ئالىاتى سەربازىيى توركىيا تىكشكىندران.

به رابی

ئەو شەپەى كە رۇژى پېنجشەممە (۲۰ شوبات/۲۰۲۰) لە شارۆچكەى نیرەب (۸ كیلۆمەتر لە باشورى خۆرھەلاتى ئیدلب) روویدا، ئاماژەبەكى روونبوو بۆ تەنگاوی سەربازى توركيا لە باكوروى رۇژئاواى سووریا. دواى ئەوئەى گروپە ئىسلامیە توندەرپەوكان بەھاوکارى راستەوخۆى توركيا ھێرشیان بۆ سەر شارۆچكەكە ئەنجامدا، ھێزى ئاسمانى رووسى دەستووردانى كرد و شكستى بە ھێرشەكە ھینا كە كوژراو و بریندارى لیکەوتەو. لە ناویشیاندا دوو كوژراو و سێ بریندار لە سوپای توركيا ھەبوون. ھەروەھا چەندین ئالیاتی سەربازى توركيا تێكشكێندران. ئەمە نامەبەكى روونى رووسیا بوو بۆ توركيا كە نابێتە تەماشاکەر لەبەرامبەرھەر ھێرشىكى توكيا بۆ سەر سوپای سووریا.

لەماوەى نزیكەى مانگیكدا لەدەستپێکردنى ھێرشەكانى، سوپای سووریا بەھاوکارى رووسیا سێبەشى پارێزگای ئیدلب و تەواوى باشورورۇژئاواى پارێزگای ھەلبى كۆنترۆلكردوو. تەواوى رینگەى نۆدەولەتى M5 لەنیوان ھەلب و دیمەشق، ھەلب و لازقیەش بەشێكن لەو ناوچانەى كە سووریا كۆنترۆلى كردوونەتەو.

توركيا بەردەوامە لە كۆكردنەوئەى ھێز لە ناوچەكانى باكوروى رۇژئاواى سووریا (لە پارێزگاکانى ھەلب و ئیدلب) كە بەپێى ھەندىك راپۆرت ۱۵ ھەزار سەربازى توركى بە ھەموو جۆرە چەكێكى قورس و پێشكەوتوو، بەسەر ۳۹ شوپن دابەشبوون. ئەمەش بریارى توركيا دەردەخات بۆ ئەنجامدانى ھێرش بۆ سەر سوپای سووریا. بەلام ئایا ئاسانە بۆ توركيا جەنگى سووریا بكات؟

شەرىكى توركيا جياواز لەوانەى رابردوو

ئەو سێ ئۆپەراسیۆنەى كە پېشتر توركيا لە سووریا ئەنجامیدوان بەناوى جياجاو (قەلغانى فورات لە ناوچەكانى جەرابلوس و باب، چلە زەیتوون لە ناوچەى عەفرین، كانى ئاشتى لە سەرىكانى و گریسپى) بەھۆى گلۆبى سەوزو تىگەبشتن لەگەل رووسیا و رازیبوونى ئەمریکا بوو ھەلبەت گلۆبى سەوز و تىگەبشتن لەگەل ئەمریکا و رازیبوونى رووسیا بوو. بەلام ھەر ئۆپەراسیۆنىكى سەربازى لە پارێزگاکانى ھەلب و ئیدلب نەك تەنھا دژى ئیرادەى رووسیە بەلكو ئەمە رووبەرووبونەوئەى راستەوخۆى رووسیایە كە نەك تەنھا ئاسمانى ناوچەكەى بەدەستەوئەبە بەلكو راستەوخۆ سەرپەرشتى شەپەكانى سوپای سووریا دەكات. بەدلىاىبەوئە سووریا ئەم ھێرشە فراوانەى لە پارێزگاکانى ئیدلب و ھەلب نەدەكرد ئەگەر رووسیا بریارى نەداپە. لیدوانى بەرپرسانى رووسیاش تەئكید لەسەر ئەمە دەكاتەو. شاپانى ئاماژە پێكردنە ئەم ھێرشە سەربازىبەى سووریا-رووسیا دەبواپە لە سېپتەمبەرى ۲۰۱۸ ئەنجامبدرایە بەلام بە ھۆى رێككەوتنى سووچى لە ۱۷ سېپتەمبەرى ۲۰۱۸ لەنیوان پوتن و ئەردوغان، بەھۆى پېشنىارى ناوچەبەكى دامائراو لەچەك بەسنورى ۱۵-۲۰ كیلۆمەتر لەسەر ھێلى تەماس كە لە ۱۵ ئۆكتۆبەرى ۲۰۱۸ دەستپېكات، ئەنجامنەدرا. بەپێى رێككەوتنەكە دەبوو توركيا لە ۱۰ ئۆكتۆبەرى ۲۰۱۸ گرووپە جیھادىەكان بكاتە دەروەو و لەچەكە قورسەكان داوان بمالیت، یەكەكانى پۆلیسى رووسى و توركى چاودێرى ناوچەكە بكەن. پاشەكشەكردن بەھەموو ھێزە چەكدارەكان لەناوئاندا تەحریرى شام (بەرەى نوسرەى جارن) و كاركردن بۆ كۆكردنەوئەى رینگەى ھاتووچۆى نیوان ھەلب و لازقیە لەرپى رینگەى M4، و نیوان ھەلب و ھەما لەرپى رینگەى نۆدەولەتى M5 پېش كۆتایى ۲۰۱۸ لەو چوارچۆبەدا رێككەوتنى لەسەر كرابوو. بەلام دواى تێپەربوونى دووسال ئەمە جیبەجیبەبوو. بۆیە دەكریت ئەمە مەشروعیەتى دابئیت بە ھۆمەتى سووریا و رووسیا تا دەست بەم ئۆپەراسیۆنە بكەن. ئیستا توركيا واھەستدەكات رووسیا خیانەتى لێكردوو و دەبەوئیت دەستكەوتەكانى لېسېنئیتەو كە لە باكوروى رۇژئاواى سووریا لە بەرامبەر گۆرپنەوئەى بە سێ ناوچەى ئارامى دیکە دەستى كەوتوو. ھێزەچەكدارەكانى ئۆپۆزسیۆنى سووریا لە ھەندىك ناوچە بەتایبەت لە شارى ستراتىژى ھەلب چوونە دەروەو. توركيا ترسى ھەبە كە سووریا و ئێران، سنورى رێككەوتنى سووچى تێپەربوون و بەردوام بن لە ئۆپەراسیۆنە سەربازىبەكان بۆ گرتنەوئەى ھەموو ئەوناوچانەى كە لەژێر دەستى ھێزەكانى سەربەتوركیان. بۆیە توركيا داوا لە رووسیا دەكات كە ئێران و سووریا بوەستېنئیت یان رینگە لە توركيا نەگرتیت بۆ ئەوئەى بیانووستېنئیت. بەلام ھەرچۆنێك بێت تەدەخولى راستەوخۆى توركيا لە ئۆپەراسیۆنىكى سەربازى راستەوخۆ لە دژى سوپای سووریا، دەرخاتە شەرىكى راستەوخۆوئە لەگەل رووسیا كە ناتوانئیت دەستبەردارى بالادەستى خۆى بە سەر سووریا بێت. ئەمەش دەبێتە ھەرەشە بۆ سەر ھەموو ئەو تىگەبشتنەئەى كە لەگەل رووسیا ھەبەتى. لەناویشیاندا تىگەبشتنەكان سەبارەت بە ناوچەكانى رۇژھەلاتى فورات و عەفرین و ناوچەكانى دیکە لە باكوروى سووریا. بەبى مسۆگەرکردنى سەرکەوتنى مەیدانى لەم

رووبەروبوئەوئەبەدا، بەتایبەت كۆنترۆلى رووسيا بەسەر ئاسمانى سوورپاوه دەبېتە ھۆى ئەوئەى كە رووسيا زياتر ئۆپزسىۋنى سوورىي سەربەتورگيا پەراويز بخت و ئۆپزسىۋنى دىكەى دوور لە تورگيا بەھىزبكات لەوانەش ھىزەكانى سوورىاي دىموكرات كە تورگيا لە سوورپا بە تاكە دوژمنى سەرەكى خۆى دەيزانىت. دواترىش دەبېتە ھۆى پەراويزخستنى رۆلى تورگيا لە چارەسەرى كېشەى سوورپا و كەمكردنەوئەى رۆلەكەى لەدوای قۇناغى چارەسەرى. ئەم پىشھاتانە دەبنە ھۆى ئەوئەى تورگيا بىرلەوئەبكاتەوئە بگەپتەوئە باوئەشى ئەمريكا بەلام، گەرئەوئەى تورگيا بۇ ئەمريكا لەم حالەتەدا لە مەوقىعەىكى لاوازەوئەى. سەرىبوو كاتىك تورگيا داوای لە ئەمريكا كرد سىستىمى پاترىۋت لەسەر سنورى سوورپا دابنىت كە دەزانىت ئەمريكا ئەمە رەتدەكاتەوئە مەگەر لانىكەم تورگيا ھىنانى سىستەمىS400 ھەلبوئەشىنئەتەوئە و پارچەكانى بكاتە سكراب و بىخاتە مەخزەنەكانەوئە.

بەنابردنى تورگيا بۇ ناتۆ

زۆرىك لە شارەزاىان پىيانوئەى تورگيا داوای پىشتگىرى ناتۆ دەكات ئەگەر رووبەروبوئەوئەى فراوان لە باكورى رۆژئاوای سوورپا روویداو رووسياش بوو بە بەشىك لە شەر. لەوئەتەدا تورگيا داوای ئەكتىفكردنى ماددەى 5ى پەيمانى ناتۆ دەكات. بەلام زۆرىك لە تورگيا پىيانوئەى كە تەدەخولى سەربازى راستەوخۆى ناتۆ رووبدات. ھىچ يەككە لە ئەندامانى ناتۆ وەكو دوژمنىكى ستراتىژى سەرى رووسيا ناكەن. جگە لەوئەش، پىيانوئەى تورگيا رووبەرووى پەلاماردان بوئەتەوئە تا ھاوپەيمانەكانى تەدەخول بكەن بەلكو، تورگيا ھىرشى كردۆتە سەر دەولەتلكە كە ئەندامى نەتەوئەىبەكگرتوئەوئەكانە و خاوەن سەرورەى. ھەرئەوئە پال تەحرىرى شام (بەرەى نوسرەى جاران) كە لە ۳۱ ئاپارى ۲۰۱۳ لەلايەن ئەنجومەنى ئاسايشى نۆدەوئەتەى كە وەكو رىكخراوئەىكى تىرۆرىستى ناسىنراوئە. تەنانت پىناچىت ئەمريكا كە تورگيا پىشتى پىدەبەستىت بچىتە ناكۆكى چەكدارىبەوئە لەگەل رووسيا. ئەوئەى چاوپەردەكرىت ئەمريكا فشارى زياتر لە رووسيا بكات كە نەرمى زياتر پىشانىدات لە چارەسەرى سىياسى كېشەى سوورپادا. بەتایبەتئەىش تىگەبىشتنى ئەمريكى-رووسى لەسەر ئاستى دايارىكراو لەسوورپا ھەى. بە لەبەرچاوكرتنى قەبارەى ئەوئەوئە وئەنازولانەى تورگيا پىشكەشى رووسياى كردوئە بۇ دوورخستتەوئەى دەرئەنجامەكانى خستتەخوارەى فرۆكەى رووسى لە ۲۴ى نۆفەمبەرى ۲۰۱۵، لەوئەتەدەگەىن كە قورسە بۆتورگيا لە سوورپا رووبەرووى رووسيا بېتەوئە. لەبەردەم ئەم دەرھاوئەبىشتانەدا ئەردوغان ناچار دەبىت ملكەچ بىت بۆ حساباتىكى نوئ لەگەل پوتن وەك لەوئەى لەسەرخابى سوورپادا بەر لىدانىكى كوئىشندە بگەوئەت.

مەترسى لەيەكگەبىشتنى نوئى تورگيا-رووسيا لەسەر حسابى كورد

كاتىك قسە لەسەر ئەگەرى تەسفىەى حسابى نىوان تورگيا و رووسيا دەكرىت لەبەرھۆكارى لۆژىكى ئەوئە دېتە خەيالمان كە دەكرىت ئەمە لەسەر حسابى كورد بىت لە ناوچەكانى رۆژھەلاتى فورات. رووسيا لەوئەتەدەگات كە ئامانجى سەرەكى تورگيا ناوچەكانى رۆژھەلاتى فورات و كۆتايھىنانە بە ئىدارەى خۆسەرى و ھىزەكانى سوورىاي دىموكرات. بوونى ھىزى زياترى تورگيا بە تەنسىق لەگەل رووسيا، دەبېتە ھۆى لاوازبوونى زياترى نفوزى ئەمريكا لەو ناوچانەدا و رەنگە بېتە ھۆى تىكچوونى زياترى پىوئەندىكانى ئەمريكا و تورگيا. ئەمە دەبېتە ھۆى كەمكردنەوئەى ئەگەرى دووركەوتنەوئەى تورگيا لە رووسيا و نىكبوونەوئەى لە ئەمريكا. ھەرئەوئە دەبېتە ھۆى فشارى زياتر لەسەر ھىزەكانى سوورىاي دىموكرات و ئىدارەى خۆسەرى بۇ ئەوئەى بەمەرجهكانى رووسيا-سوورپا رازىبىن لە چارسەرکردنى مەلەفى ناوچەكەدا. لەراستىشدا زانىارى ھەى كە رووسيا لەگفتوگۆكانىدا لەگەل تورگيا ئامادەى پىشانداوئە بۇ گفتوگۆكردنى جۆرىك لە يەكگەبىشتن سەبارەت بە كۆبانى، عەىن عىساو ناوچەكانى دەوربەرى تەلنەمر. لە كاتىكدا كە تورگيا تەركىزى لەسەر ناوچەى دىرىك و خۆرھەلاتى قامىشلۆىە بۇ ئەوئەى بگات بە كىلگە نەوتىەكان و برىنى پەيوئەندى نىوان رۆژئاوا و باشورى كوردستان و گەمارۆيان بدات، بەلام رووسيا بە لاىەنى توركى راگەياندوئەوئە كە ئەم ناوچەى لەژىر نفوزى ئەمريكىداىە و ناكرىت برىارى لەبارەوئە بدات.